

УДК 37.008

Шахрай Людмила, ст. магістратури педагогічного факультету;
науковий керівник – к.пед.н., доц. Красовська О. О. (Міжнародний
економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука,
м. Рівне)

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА
«ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
НА КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАСАДАХ**

***Анотація.** У статті досліджено та теоретично обґрунтовано шляхи удосконалення художньої підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання предмета «Образотворче мистецтво» у початковій школі в процесі навчання образотворчої діяльності, розкрито, що процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи набуває удосконалення за умови впровадження наступних інтенсивних форм і методів: активних навчальних лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять у формі дискусій та обговорень.*

***Ключові слова:** дискусія, обговорення, ігрове проектування.*

***Аннотация.** В статье изучены и теоретически обоснованы пути усовершенствования художественной подготовки будущих учителей начальных классов к преподаванию предмета «Изобразительное искусство» в начальной школе в процессе учебы изобразительной деятельности раскрыто, что процесс профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы приобретает усовершенствование при условии внедрения следующих интенсивных форм и методов: активных учебных лекций, семинаров, практических и лабораторных занятий в форме дискуссий и обсуждений.*

***Ключевые слова:** дискуссия, обсуждение, игровое проектирование.*

***Annotation.** The article revealed, theoretically substantiates ways to improve artistic training of primary school teachers to teach the subject "Visual Arts" in elementary school in the learning process of fine arts activities. It is noted that the process of training of primary school teachers acquires improvement on condition of intensive introduction of these forms and methods: active training lectures, seminars, practical and laboratory classes in the form of discussions, debates.*

***Keywords:** debate, discussion, game design.*

Оновлення освітнього процесу передбачає підготовку кадрів високої кваліфікації, що володіють морально-естетичною культурою, здатних швидко адаптуватись у мінливому світі. Тому в сучасній професійній педагогіці відбувається активний пошук педагогічних механізмів і технологій, що відповідають не тільки формуванню кваліфікованого фахівця-професіонала, але й розвитку творчої особистості студента, його спрямованості на творче відношення до своєї майбутньої професії.

Реалізація концепції художньої освіти на сучасному етапі педагогічної думки допоможе розширити рівень освіченості й розвитку творчої особистості. Художня освіта повинна планомірно й поетапно залучатися до процесу навчання й розвивати особистість майбутнього вчителя, тому що не може бути особистістю всебічно розвинутою без розуміння мистецтва й творчої діяльності учнів [1].

Проблему засвоєння знань студентами у вищих педагогічних закладах професійної підготовки майбутніх учителів досліджували А. Алексюк, В. Борисов, О. Іванців, О. Мороз.

Особлива увага художній підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва в історичному контексті приділена у працях А. Бакушинського, І. Грабаря, І. Крамського, П. Чистякова. Художня освіта та методика викладання образотворчої діяльності проаналізовані у роботах Д. Кардовського, Є. Кондахчана, А. Соловійова, В. Фаворського, Ф. Юона та ін.

Методику навчання образотворчого мистецтва, засновану на традиціях академічної школи малюнка, удосконалено у наукових розвідках Т. Комарова, В. Кузіна, Є. Шорохова. Науково-методичне забезпечення підготовки педагогічних кадрів художнього профілю охарактеризовано у роботах А. Антоновича, Г. Беди, Н. Боголюбова, В. Кузіна, А. Пучкова, М. Ростовцева, О. Хворостова, Є. Шорохова, Т. Шпікалової. Питання розвитку системи професійної освіти в сучасних динамічних умовах проаналізовано у працях Н. Бібік, І. Дичківської, М. Іванчука.

Метою нашої статті є дослідження шляхів удосконалення художньої підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання предмета «Образотворче мистецтво» у початковій школі в процесі навчання образотворчої діяльності.

Особливе значення у виховній системі «Школа-ВНЗ» набуває завдання формування національної самосвідомості учнів, студентів – майбутніх учителів, у процесі вирішення якого виховується усвідомлене, емоційно-ціннісне відношення до історії й культури свого народу, а сама особистість стає носієм і продовжувачем цієї культури [2]. Художня освіта – найважливіший момент у формуванні й розвитку особистості. У вітчизняній освітній системі існує поетапний ріст від дошкільної до університетської професійно-художньої освіти. Усі ланки освітнього процесу повинні бути взаємозалежні, і мати одну загальну важливу мету –

«виховання всебічно розвиненої особистості на основі високого гуманізму, моральності й творчої активності» [3, с. 237].

Художньо-педагогічна освіта – дидактичний процес формування і засвоєння фахових знань, навиків, поглядів, мислення у системі підготовки вчителя у різних сферах образотворчої діяльності. Історія художньо-педагогічної освіти свідчить, що «проблема підготовки педагогів-художників перебуває у діалектичній залежності від особливостей розвитку суспільства, образотворчого мистецтва, вимог, пропонованих до загально-освітньої школи й малюванню як обов'язковому навчальному предмету» [4, с. 5].

Найважливішим аспектом художньої підготовки студентів є образотворча діяльність, яка розглядається як навчальна діяльність, пов'язана з оволодінням різними формами образотворчої мови. Закономірності фахової діяльності вчителя образотворчого мистецтва потребують відповідної готовності особистості студента до формування фахових знань відповідного змісту, форм та методів засвоєння знань професійних дисциплін і закріплення сформованих знань у педпрактиці. Готовність студента до формування фахових знань здійснюється у процесі засвоєння ним гуманітарних та соціально-економічних дисциплін. В сучасних умовах для викладання мистецьких дисциплін доцільно використовувати «інтерпретативні» методології. Їх гармонійний синтез є дидактичним підґрунтям у підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах вищої коли.

Використання нових педагогічних технологій у системі вищої освіти відкриває можливість вивчення національної мистецької освіти завдяки переходу до технологічної побудови педагогічного процесу, яка на основі врахування індивідуальних особливостей та пізнавальних можливостей особистості в максимальній мірі забезпечує високий інтелектуальний і художній рівень кожного студента. Звертання до проблем гуманізації освіти виявляє необхідність у подальшій розробці гуманно-особистісного підходу до навчального процесу й формуванню нової культури відносин з учнями певного класу.

Інтенсивні форми і методи навчання, базуються на засадах інтерактивної взаємодії учасників навчально-виховного процесу і спрямовані на те, щоб формувати метакомпетентності особистості – комплекс умінь і навичок партнерської взаємодії, «уміння навчатися впродовж життя, формувати власний позитивний імідж, адаптуватися в змінюваних обставинах, колективно приймати рішення» [2, с. 5]. Відомо, три типи інноваційних підходів до класифікації освітніх технологій: радикальні – впровадження можливості перебудувати навчальний матеріал на основі комп'ютерних технологій, включаючи навчання через Інтернет-мережу, дистанційне навчання, віртуальні семінари, конференції, ігри; комбінаторні – поєднання раніше відомих елементів, наприклад, нового методу і раніше відомих прийомів, як лекція-діалог з аналізом педагогічних ситуацій; модифікуючі –

покликані удосконалювати, поліпшувати методики навчання без суттєвих їх змін (ділова або рольова гра) [5].

Інтенсивні форми і методи навчання у навчальному процесі розв'язують важливі цілі і завдання: створення у студентів цілісного уявлення про професійні компетентності і метакомпетентності, їх динаміку і місце в реальній діяльності; набуття соціального досвіду, міжособистісної та групової взаємодії для колективного прийняття рішень, співробітництва в сфері професійної діяльності; розвиток професійного, аналітичного, практичного мислення; формування пізнавальної мотивації, навичок взаємодії у професійній сфері.

Лекція – це найбільш поширена форма навчання, яка передбачає безпосередній контакт вербалізатора з аудиторією, односторонній виклад великих об'ємів матеріалу. Вона сприяє додатковому вивченню літературних джерел, наукових праць, пояснює їх ключові поняття. Відсутність на лекції залучення та активності студентів обмежує її потенціал, знижує навчальну мотивацію.

Активна навчальна лекція відрізняється тим, що викладач, використовуючи різні підходи, представляє свій предмет, ділиться знаннями з даної галузі і подає детальну інформацію. Інноваційні викладачі, активізуючи процес навчання, переривають лекцію запитаннями, аналізом педагогічних професійних ситуацій або фрагментами дискусій. Ефективне читання лекції передбачає використання різноманітних ілюстративних та демонстративних засобів: аудіо- і відеоматеріалів, фрагментів кінематографу, демонстрацію основних тез та слайдів проєктором на екрані. Сьогодні широко використовуються демонстраційні комп'ютерні презентації в Power Point, відкриті форми навчання: програмне, дистанційне, навчальні Інтернет-пакети, інтерактивні відеоматеріали; тексти та мультимедійні пакети: аудіо, відео, CD, Інтернет з набором певної інформації, запитаннями і завданнями. Такі навчальні лекції використовуються для індивідуального навчання та для саморозвитку, з метою підготовки до практичних і лабораторних занять.

Семинар є формою групового навчання. Він проводиться в невеликій групі і дозволяє залучити до розмови більшість учасників. Розповсюдженою формою роботи на семінарі є групова дискусія. Дискусії успішні, коли студенти отримують запитання завчасно і готують за ними повідомлення, що дозволяє предметно і професійно дискутувати, використовуючи новий матеріал і конкретні факти. За такої умови навіть невідготовлений студент може отримати необхідну інформацію.

Ігрове проєктування – один із розповсюджених способів інтенсивного вивчення дисциплін. Його мета – процес створення або удосконалення проєктів. Для втілення цієї технології учасників заняття поділяють на групи, кожна з яких займається розробкою свого проєкту. Тему для розробки

проекту можна обирати самостійно, або за пропозицією викладача. Важливо обирати проект корисний для майбутньої професійної практики. Ігрове проектування здійснюється з функціонально-рольових позицій, втілюваних в ігровій взаємодії. Це дає змогу «детальніше виучувати об'єкт. Ігрове проектування може включати проекти такого типу: дослідницький, пошуковий, творчий, прогностичний, аналітичний» [5, с. 57].

Мозковий штурм, або метод психологічної активізації колективної творчої діяльності, був розроблений американським підприємцем, дослідником і психологом А. Осборном в 1953 році для отримання нових ідей. Він широко використовується для прогнозування і планування. Сутність мозкового штурму полягає в упорядкуванні, підвищенні організованості і раціоналізації творчого процесу. Базується цей метод на спеціально організованій дискусії і дозволяє вислухати думку багатьох учасників одночасно. Спілкування під час мозкового штурму ведеться на вербальному рівні. Це дозволяє почути і сприйняти чужу думку, вловити її нові аспекти і грані, поглянути на проблеми з іншої точки зору.

Майстер-клас використовується у багатьох університетах як форма навчання досить рідко. Найдоцільніше використовувати майстер-клас в якості детальної закінченої демонстрації, яка слугує моделлю для наслідування, надихає учасників на досягнення найкращих результатів. Останнім часом майстер-класи стали використовуватися в різноманітних навчальних закладах на конференціях, де провідні спеціалісти демонструють свою майстерність учасникам за допомогою методів активного навчання; вправ, модельованих і реальних ситуацій, тренінгів.

Творча майстерня – це технологія, спрямована на занурення її учасників у процес пошуку, пізнання і самопізнання. В майстерні спеціально організовується розвивальне середовище, яке дозволяє учасникам групового пошуку в режимі діалогу формувати нові компетентності, осмислювати цінності, важливі для професійної та особистісної діяльності. Відносини учасників творчої майстерні мають взаєморозвиваючий характер, як між майстром і учнем, так і між учасниками майстерні. Відбувається колективна інтеграція і передача знань і умінь, корекція власного досвіду і навичок, переосмислення засад власної діяльності і поведінки, ставлення до себе і навколишнього світу.

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи набуває удосконалення за умови впровадження інтенсивних форм і методів: активних навчальних лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять у формі дискусій, обговорень, ігрового проектування, майстер-класів та творчих майстерень.

Проведене дослідження не вичерпує розкриття всіх питань цієї проблеми, тому подальше її вивчення буде сприяти удосконаленню

фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, які навчаються у сучасних вищих навчальних закладах. З'ясовано, що високий рівень сформованості фахових знань майбутнього учителя образотворчого мистецтва досягається за таких умов: орієнтації методологічних концепцій художньо-педагогічної освіти на основі синтезу інноваційних технологій в педагогіці і в образотворчому мистецтві; побудови навчального процесу на основі гуманізації, гуманітаризації освіти, особистісно-орієнтованої взаємодії; включення у зміст фахових дисциплін інтегративних методик; внесення у діяльнісний компонент фахової підготовки ситуацій, що моделюють педагогічну діяльність у навчально-виховному процесі.

1. Отич О. Мистецька освіта як складова система неперервної професійної освіти / О. Отич // Професійна освіта : педагогіка і психологія / за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало, Т. Левицького, Ю. Вільш. – Київ : Ченстохова, 2003. – С. 170.
2. Мистецтво у розвитку особистості : монографія / за ред., передмова та післямова Ничкало Н. Г. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
3. Рудницька О. П. Педагогіка мистецтва: пошуки, перспективи / О. П. Рудницька // Професійна освіта: педагогіка і психологія / за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало. – Вип. II. – Київ : Ченстохова. – 2000. – С. 237–239.
4. Боброва М. П. Дидактическая подготовка педагогических кадров дошкольных учреждений в контексте профессиональной деятельности : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Боброва М. П. – Барнаул, 1997. – 17 с.
5. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.